

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas	Katedra
Psicholingvistika	Filologija H004	Filologijos fakultetas	Įvairiakalbių tyrimų centras
Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS	Studijų būdas	Kreditų skaičius
paskaitos	8	konsultacijos	
individualus		seminarai	

Dalyko anotacija

Šis psicholingvistikos kursas skirtas apžvelgti pagrindines šiuolaikines psicholingvistikos teorijas apie tai, kaip suvokiame ir produkuojame kalbą. Kurso tikslas – padėti doktorantams kritiškai skaityti ir analizuoti naujausius eksperimentinius tyrimus ir interpretuoti juos teoriniame kontekste. Todėl kursas skirtas ne tik tiems, kurie patys planuoja psicholingvistikos (ar eksperimentinį) tyrimą savo disertacijai, bet ir tiems, kurie nori teoriškai geriau suprasti, kaip mes suvokiame, produkuojame ir išmokstame kalbą.

Kursas susideda iš dviejų dalių – pasirengimo skaityti eksperimentų aprašymus ir teorijų, apibendrinančių eksperimentinius tyrimus, kritinės apžvalgos.

Pirmoje kurso dalyje doktorantai susipažins su eksperimentų rengimo ir atlikimo logika, reakcijos laiko tyrimais, žvilgsnio sekimo, funkcinio magnetinio rezonanso vaizdinimo, elektroencefalografijos ir kitais tyrimais, mokysis interpretuoti pateiktus statistinės analizės rezultatus ir gilinsis į tyrimų išorinį ir vidinį pagrįstumą.

Doktorantas susitiks individualiai (ar grupinei) konsultacijai detaliam aptarti dviejų pasirinktų tyrimų eigą, privalumus ir ribotumus ir pagrįstumą. Tyrimus aptarimui doktorantas galės pasirinkti pats iš siūlomų žurnalų:

- *Applied Psycholinguistics*. Cambridge University Press
- *Journal of Psycholinguistic Research*. Springer
- *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, American Psychological Association
- *Bilingualism: Language and Cognition*. Cambridge University Press
- *Cognition*. Science Direct.

Antrojoje kurso dalyje doktorantams bus siūloma pasirinkti vieną teorinę temą ir į ją pasigilinti. Apžvelgti, kas šia tema pateikiama vadovėliuose, dėl kokių temos aspektų nesutariama, kokie naujausi tyrimai publikuojami ir į kokios alternatyvios teorijos egzistuoja.

Siūlomos teorinės kurso temos (pasirinktinai):

1. Kalba ir smegenys. Neurologiniai ir biologiniai kalbos ir kalbėjimo aspektai.
2. Kalbos evoliucija: ką apie ją žinome ir kaip ją eksperimentiškai atkuriame laboratorijoje.
3. Kritinis kalbos įsisavinimo periodas pirmosios ir antrosios kalbos įsisavinime.
4. Kalba ir mąstymas. Sapiro-Whorfo kalbos reliatyvizmo hipotezė ir jos eksperimentiniai tyrimai.
5. Pirmosios kalbos įsisavinimas: generatyvistų ir vartojimu-grįstos teorijos šalininkų prieigos.
6. Dvikalbystė ir antrosios kalbos įsisavinimas. Kodų kaita, interferencija, dvikalbio mentalinio leksikono modeliai.

7. Žodžio reikšmės teorijos. Reikšmės mentaliniame leksikone teorijos.
8. Leksikos suvokimas: žodžio atpažinimas, mentalinis leksikonas, pastovieji žodžių junginiai.
9. Morfologiškai kompleksiški žodžiai. Morfologinio apdorojimo modeliai.
10. Sintaksinis apdorojimas. *Garden path* ir apribojimais grįsti modeliai.
11. Diskurso apdorojimas. Implikacijos, perkeltinė reikšmė, schemas.
12. Kalbos recepcija ir produkcija. Skaitymo gebėjimo raida. Disleksija. Klausymo ir skaitymo skirtumai. Rašymas ir kalbėjimas. Produkcijos tyrimo iššūkiai.

Pasirinktą temą doktorantas turės pasiruošti viešai pristatyti (seminare / paskaitoje / skaitymo grupėje). Pristatymo metu doktorantas turėtų apžvelgti esamą situaciją ir aktualiausius tyrimus pasirinkta tema. Pristatymas turėtų neapsiriboti tyrimų referavimu. Doktorantas turėtų pateikti kritišką aptariamų tyrimų vertinimą ir argumentuotą savo asmeninę poziciją.

Kurso vertinimas susideda iš dviejų dalių:

- Kritinė diskusija su konsultuojančia dėstytoja apie du per pastaruosius penkerius metus psicholingvistikos žurnaluose publikuotus eksperimentinius tyrimus (privaloma atsiskaityti, kad būtų prileista prie galutinio atsiskaitymo)
- Pasirinktos teorinės temos 20 minučių trukmės pristatymas žodžiu ir diskusija.

Pagrindinė literatūra

Pagrindiniai vadovėliai:

Gillioz, C., & Zufferey, S. (2020). *Introduction to experimental linguistics*. John Wiley & Sons.

Harley, T. A. (2013). *The psychology of language: From data to theory*. Psychology press.

Pagrindinė literatūra skirtingomis temomis:

Ambridge, B. (2020). Against stored abstractions: A radical exemplar model of language acquisition. *First Language*, 40(5-6), 509-559.

Casserly, E. D., & Pisoni, D. B. (2010). Speech perception and production. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 1(5), 629-647.

Friederici, A. D. (2011). The brain basis of language processing: from structure to function. *Physiological reviews*, 91(4), 1357-1392.

Joanisse, M. F., & McClelland, J. L. (2015). Connectionist perspectives on language learning, representation and processing. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 6(3), 235-247.

Stevens, P., & Plaut, D. C. (2022). From decomposition to distributed theories of morphological processing in reading. *Psychonomic Bulletin & Review*, 29(5), 1673-1702.

Sparks, J. R., & Rapp, D. N. (2010). Discourse processing—examining our everyday language experiences. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 1(3), 371-381.

Wheeldon, L. R., & Konopka, A. (2023). *Grammatical encoding for speech production*. Cambridge University Press.

Konsultuojančiųjų dėstytojų vardas, pavardė	Mokslo laipsnis	Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus
Laura Vilkaitė-Lozdienė	dr.	Vilkaitė-Lozdienė, L., & Vilkienė, L. (2023). Vocabulary size estimates for Lithuanian native speakers: Is it possible to talk about L1 vocabulary size cross-linguistically?. <i>ITL-International Journal of Applied Linguistics</i>, 174(2), 177-201. Vilkaitė-Lozdienė, L. (2022). Do different morphological forms of collocations show comparable processing facilitation?. <i>Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition</i>, 48(9), 1328. Pellicer Sanchez, A., Conklin, K., & Vilkaitė-Lozdienė, L. (2022). (Re) Examining the benefits of pre-reading instruction for vocabulary learning. <i>TESOL Quarterly</i>, 56(1), 363-375. Vilkaitė-Lozdienė, L., & Conklin, K. (2021). Word order effect in collocation processing. <i>The Mental Lexicon</i>, 16(2-3), 362-396. Pellicer-Sánchez, A., Conklin, K., & Vilkaitė-Lozdienė, L. (2021). The effect of pre-reading instruction on vocabulary learning: An investigation of L1 and L2 readers' eye movements. <i>Language Learning</i>, 71(1), 162-203.

Patvirtinta Doktorantūros komiteto posėdyje 2025-10-10, Nr. (7.17 E) 15600-KT-530

Komiteto pirmininkė prof. dr. Daiva Aliūkaitė